

Vse večja razširjenost digitalnih rešitev v vsakdanjem življenju krepi potrebo po sistemskih spremembah, ki temeljijo na **digitalni preobrazbi** na splošno, zlasti pa v inkluzivnih izobraževalnih sistemih.

Evropska agencija za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje (Agencija) navaja, da je končna vizija sistemov inkluzivnega izobraževanja zagotavljanje, da so vsi učenci vseh starosti deležni priložnosti za smiselno, visokokakovostno izobraževanje v svoji lokalni skupnosti, skupaj s svojimi prijatelji in vrstniki. To zahteva tudi sistemsko spremembo, ki bo zajela vse ravni izobraževalnega sistema.

Nedavne nacionalne in mednarodne krize v Evropi so pokazale pomanjkljivosti izobraževalnih sistemov. Učenje na daljavo je še posebej vplivalo na učence, ki se soočajo z digitalnim razkorakom. Pri preoblikovanju digitalnih in učnih prostorov si je treba prizadevati za boljšo prenavo, da bi ustvarili trajnostne sisteme, ki so prilagodljivi na razmere.

Namen tega poročila o politiki je zagotoviti informacije in priporočila za oblikovalce politik, da bi preoblikovanje digitalnega izobraževanja in inkluzivnega izobraževanja obravnavali kot medsebojno povezani temi.

Poročilo o *inkluzivnem digitalnem izobraževanju*

Agencija je v sodelovanju z Institut für Technologie und Arbeit (Nemčija) pripravila poročilo o *Inclusive Digital Education* [Inkluzivno digitalno izobraževanje], ki preučuje potrebo po tem, da se inkluzivno izobraževanje in digitalna preobrazba obravnavata kot medsebojno povezani temi. Poročilo analizira raziskave, politike, trende v praksi in stališča strokovnjakov, podaja pregled razvoja in izpostavlja vprašanja s področja inkluzivnega digitalnega izobraževanja, ki jih je treba še obravnavati.

Vizija **inkluzivnega (in) digitalnega izobraževanja**:

- ◊ vključuje vse ravni izobraževalnega sistema – od individualne (učenci in učitelji), organizacijske (šole) do regionalne ali nacionalne ravni;
- ◊ obravnava inkluzijo, izključenost, digitalizacijo in digitalni razkorak kot medsebojno povezane teme in soodvisna medsektorska vprašanja;
- ◊ je zasidrana v strukturah izobraževalnega sistema, da bi spodbudila izobraževalne sisteme, ki so prilagodljivi na razmere in vsem učencem nudijo pravične izobraževalne priložnosti;
- ◊ temelji na **digitalni preobrazbi**, ki močno presega zgolj uporabo digitalnih tehnologij v izobraževanju.

V tem poročilu o politiki so predstavljene nekatere ključne ugotovitve poročila in njihov pomen za politiko inkluzije in digitalne preobrazbe ter za vzpostavitev izobraževalnih sistemov, ki so bolj prilagodljivi na razmere.

Ključna sporočila za politiko inkluzivnega in digitalnega izobraževanja

Ključna sporočila obravnavajo štiri medsebojno povezana in prepletena področja politike ter njihovo vlogo pri digitalni preobrazbi inkluzivnega izobraževanja:

- tehnologija
- učenci in učitelji
- izobraževalne ustanove
- regionalno in nacionalno upravljanje izobraževalnega sistema

Tehnologija

Pristop na uporabnika osredotočenega oblikovanja, ki vključuje univerzalno oblikovanje, lahko prepreči pomanjkljivosti, kot so slaba uporabnost, visoki stroški ali pomanjkanje podpore informacijske tehnologije (IT). Podporna tehnologija se uporablja le, kadar univerzalno zasnovana tehnologija ne zadostuje za zadovoljitev potreb vseh uporabnikov.

Tehnologije, kot so umetna inteligenca (AI), virtualna in obogatena resničnost, lahko v prihodnosti bistveno vplivajo na inkluzivno digitalno izobraževanje. Zato so pomembne raziskave o njihovi uporabi, uspešnosti, dostopnosti, koristih in tveganjih. Možnosti personalizacije in prilagoditve tehnologije umetne inteligence (AI) so lahko ključne za doseganje univerzalnega oblikovanja in uporabe izobraževalnih orodij.

Univerzalno oblikovanje za učenje je vodilna strategija za preprečevanje izključenosti v digitalnem izobraževanju.

Vendar morajo interdisciplinarne skupine in/ali raziskovalne skupine razviti infrastrukturo in inovativne tehnologije, ki so potrebne za inkluzivno digitalno učenje. Te skupine bi morale vključevati pedagoge, strokovnjake za IT in učence, vključno s tistimi, ki so izpostavljeni izključenosti.

Pri oblikovanju politik in v praksi je treba resno upoštevati etične posledice uporabe umetne inteligence in drugih novih tehnologij v izobraževanju, zlasti v inkluzivnih okoljih. Politika mora zagotoviti etično uporabo novih tehnologij in zaščititi vse učence pred digitalnim razkorakom.

Učenci in učitelji

Izpostavljenost izključenosti v digitalnem izobraževanju je lahko povezana s pojavi, povezanimi z učenjem, ki so tesno povezani z (družbenimi) sistemskimi mehanizmi.

V izobraževanju morata politika in praksa obravnavati naslednje osrednje vidike za učence:

- Ozaveščanje o dovzetnosti učencev za digitalno izključenost znotraj izobraževalnega sistema v digitalnih kontekstih na splošno in še posebej o tem, kateri pogoji posameznika in okolja (npr. digitalne kompetence, družbene neenakosti) vplivajo na stopnjo inkluzije učencev v izobraževanju in njihov dostop do digitalnega izobraževanja.
- Obravnavanje dostopa posameznih učencev do digitalnega izobraževanja in do možnosti za njihovo družbeno udeležbo v njem ter zagotavljanje, da učenci prispevajo k razvoju digitalnih rešitev za lastno učenje. Pri razvoju in preizkušanju novih tehnologij je treba izkoristiti »skrito« strokovno znanje učencev, družin in vrstnikov pri podpiranju lastnega učenja.

Pri oblikovanju inkluzivnih digitalnih izobraževalnih okolij se ne smemo osredotočati na potrebe posameznih učencev, temveč na združevanje vpogledov različnih posameznikov ali skupin, ki so izpostavljeni izključenosti. To zagotavlja celosten pogled na inkluzijo in omogoča kakovostno digitalno izobraževanje za vse učence.

Učiteljem še vedno primanjkuje digitalnih kompetenc in to je treba nenehno obravnavati v začetnem izobraževanju učiteljev in nadaljnjem strokovnem razvoju. Pomembna je sposobnost uporabe digitalnih tehnologij, medijske vzgoje in podporne tehnologije, prav tako pa tudi sposobnost izbire digitalnih učnih vsebin in oblikovanja inkluzivnih učnih okolij, ki upoštevajo želje, kompetence ali spretnosti posameznih učencev.

Učitelji morajo pri uvajanju digitalnih orodij v poučevanje sprejemati etične odločitve ter oceniti prednosti in slabosti, na primer glede varstva podatkov in praktičnih zahtev novih tehnologij. Na žalost pa primanjkuje etičnih smernic, ki bi učiteljem pomagale pri sprejemanju odločitev o inkluzivnem digitalnem poučevanju.

Medijska pismenost, podatkovna pismenost in odločanje na podlagi podatkov so ključnega pomena za inkluzivno digitalno poučevanje. Vendar pa se digitalizacija in inkluzija na stopnjah zgodnjega izobraževanja obravnavata kot ločeni temi, kar povzroča težave.

Izobraževalne ustanove

Učitelji potrebujejo podporo na organizacijski ravni (tj. v šolah), da dobijo potrebno znanje in smernice. Sodelovanje med deležniki – učitelji, ravnatelji, podpornim osebjem, širšo skupnostjo, izobraževalnimi odbori, oblikovalci politik, družinami – je nujno za ovrednotenje, katere strukture in digitalne rešitve so potrebne za podporo posameznemu učencu. Obstajajo formalni načini sodelovanja in izmenjave znanj, toda deležniki vse pogosteje komunicirajo prek družbenih medijev. Treba je presoditi izzive, priložnosti in uspešnost.

Nedavne krize so v ospredje postavile vprašanje prilagodljivost izobraževalnih organizacij na razmere. Zagotavljanje prilagodljivost razmeram je horizontalna naloga, ki sega na vse ravni izobraževalnega sistema. Politika lahko vzpostavi ugodne okvirne pogoje in dejavnike zaščite, ki povečujejo prilagodljivost izobraževalnih organizacij na razmere.

Na področju digitalizacije je pandemija COVID-19 pokazala, da digitalno in inkluzivno izobraževanje spodbujata prilagodljivost sistema na razmere. Organizacije, ki so se pred pandemijo COVID-19 pripravile na inkluzivno digitalno izobraževanje, so se v krizi bolje odrezale.

V kolikšni meri se lahko ti rezultati uporabijo za ustvarjanje zaključkov o splošni prilagodljivosti na krize, neodvisno od krize zaradi pandemije COVID-19, bomo še videli.

Regionalno in nacionalno upravljanje izobraževalnega sistema

Pandemija COVID-19 je z uvajanjem učenja na daljavo poglobila neenakosti v izobraževanju, obenem pa je ponudila edinstveno priložnost za reformo izobraževanja. Reforma mora vključevati boljše povezovanje šol, staršev in skupnosti ter izboljšanje inkluzivnega digitalnega izobraževanja za vse učence.

V različnih državah se politične odločitve glede izobraževalnih sistemov sprejemajo na različnih ravneh – na primer na regionalni ali nacionalni ravni.

Ne glede na to, s katere ravni se upravljajo izobraževalni sistemi, obstaja velik potencial za digitalizacijo dejavnosti, povezanih s spremljanjem inkluzivnega izobraževanja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Digitalne tehnologije bi lahko pomagale učinkoviteje zbirati in združevati ustrezne podatke o inkluzivnem izobraževanju ter te podatke takoj posredovati oblikovalcem politik. Poleg tega lahko dostopnost podatkov na različnih ravneh sistema spodbuja samorefleksijo in odločanje na podlagi dokazov, od razreda do šole, regije in države.

Sklep

Trdimo lahko, da je sektor za izobraževanje pogosto premalo vključen v oblikovanje in razvoj tehnologije ter v razpravo o etičnih posledicah uporabe digitalnih medijev in tehnologij za proaktivno izpolnjevanje zahtev inkluzivnega izobraževanja. Poleg tega sta digitalna preobrazba in inkluzivno izobraževanje večinoma obravnavana kot ločeni temi.

Vendar sta tako digitalna preobrazba kot inkluzivno izobraževanje sistemski preobrazbi. Če ju obravnavamo kot medsebojno povezani temi in soodvisni medsektorski vprašanji ter v prihodnji razvoj vključimo deležnike z vseh ravni sistema, ustvarimo možnosti za izobraževalne sisteme, ki so bolj prilagodljivi na razmere in dostopni vsem.

